

Секція: Економічна безпека

НЕФЕДОВА ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА

кандидат економічних наук

доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки

Київський національний університет технологій та дизайну

ТКАЧЕНКО ОЛЕКСІЙ ПЕТРОВИЧ

студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки

Київський національний університет технологій та дизайну

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Одним із найважливіших елементів економічної безпеки країни в сучасних умовах є забезпечення фінансово-економічної безпеки. Без її забезпечення практично неможливо вирішити жодну із проблем, які постають перед країною на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Підґрунтям економічних криз завжди є внутрішні диспропорції, навіть якщо вони спричинені зовнішніми чинниками. Так остання криза лише була запущена зовнішніми факторами, а поглибилась в Україні та спричинила досить погані наслідки, які призвели до загострення системної диспропорції, що сформувалися у попередніх роках.

Сьогодні існує багато досліджень щодо безпеки підприємства, держави та її складових. Найбільш вагомий вклад у розвиток науки про економічну та фінансову безпеку зробили вітчизняні та зарубіжні вчені й практики, перу яких належать фундаментальні праці з питань економічної безпеки, це: Л.І. Абалкін, Дж.-К. Ван Хорн, Т. Аллісон, К. Жюгляр, Дж.-Найт, Й. Шумпетер, О.І. Баранівський, З.М. Борисенко, О.Ф. Белов, І.Ф. Бінько, О.Г. Білорус, З.С. Варналій, С.Б. Воронцов, В.М. Геєць, В.П. Горбулін, А.С. Гальчинський, М.П. Денисенко, В.С. Загорський, М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, Я.А. Жаліло. [1, 2, 3] Разом з тим, не дивлячись на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем управління фінансовою

безпекою, яка є основною складовою захисту від загроз як на рівні держави, так і на рівні суб'єктів господарювання — підприємств і організацій [4]. Крім того, ситуацію ускладнює відсутність системності, скоординованості та єдиних поглядів стосовно категорійно-понятійного апарату в цій сфері та обґрунтованих пропозицій щодо впровадження сучасних методів та моделей управління фінансовою безпекою на всіх рівнях управління економікою. Все це і зумовило актуальність теми статті.

Сутність фінансово-економічної безпеки полягає у забезпеченні поступального економічного розвитку суспільства з метою виробництва необхідних благ та послуг, що задовольняють індивідуальні та суспільні потреби [5].

Об'єктом фінансово-економічної безпеки для підприємства може бути кожен фактор діяльності, який сприяє підвищенню ефективності її функціонування та дохідності.

Безпека підприємства – це містке, комплексне поняття. У загальному вигляді її можна визначити як відсутність різного роду небезпек і загроз, або наявність можливостей щодо їх попередження, захисту своїх інтересів та недопущення втрат нижче критичної межі [6].

Процес виведення підприємства з кризового стану має бути належним чином організований та скоординований, він не може відбуватися хаотично та безсистемно. У процесі антикризового управління за допомогою діагностики визначають: симптоми кризових явищ; стадію й ступінь розвитку кризи; варіанти виходу з кризи тощо.

Розуміння цих аксіом обумовлює доцільність визначення основних документів, що повинні розроблятися у процесі виведення підприємства із кризи.

Основними документами, які мають розроблятися на підприємстві, що опинилося у кризовому стані, є антикризова програма та план антикризових заходів [7]. Змістовність антикризової програми залежить від стадії фінансової кризи, в якій знаходиться підприємство.

Перша стадія кризи – падіння граничної ефективності капіталу, показників ділової активності підприємства, зниження рентабельності й обсягів прибутку, внаслідок чого погіршується фінансовий стан підприємства, скорочуються фінансові можливості розвитку.

Друга стадія кризи – поява збитковості виробництва. Способи розпізнавання кризового стану визначають особливі вимоги до вихідної інформації.

Третя стадія – практична відсутність власних коштів у підприємства (значна частина оборотних коштів направляється на погашення збитків і обслуговування кредиторської заборгованості).

Діагностика на цій стадії акцентує особливу увагу на цінності ознак, що характеризують кризу й рівень ризику при прийнятті управлінських рішень для екстреного варіанта знаходження оборотних коштів.

Четверта стадія – стан гострої неплатоспроможності. Немає можливості профінансувати навіть скорочене відтворення і платежі за попередніми зобов'язаннями. Виникає реальна загроза зупинки або припинення виробництва і, як наслідок, банкрутства. У цій ситуації діагностика з використанням коефіцієнтів платоспроможності й забезпеченості власними оборотними коштами дозволяє встановити фінансову неспроможність і можливість нейтралізувати її через процедуру банкрутства.

Усю сукупність факторів виникнення кризової ситуації у діяльності підприємства можна поділити на дві групи: зовнішні, на які воно не в змозі впливати або його вплив обмежений, та внутрішні, що виникають у результаті діяльності самого підприємства [8].

За можливістю діагностування та прогнозування фактори виникнення кризової ситуації у діяльності підприємства можна розглядати як такі, що діагностуються (прогнозовані), та такі, що не піддаються прогнозуванню.

Боротьба підприємства за виживання у кризових умовах вимагає взаємозв'язку організаційних, правових, фінансових і управлінських аспектів.

Забезпечення економічної безпеки припускає виділення, аналіз та оцінювання існуючих загроз для кожної з функціональних складових і розробку на їх основі системи заходів, що попереджають і протидіють виникненню кризових явищ на підприємстві.

Рівень економічної безпеки підприємства оцінюють на підставі визначеного інтегрального критерію зважуванням і підсумовуванням окремих функціональних критеріїв, що розраховуються шляхом порівняння (зіставлення) величини загрози економічної безпеки та ефективності заходів її запобігання [9, 10].

Розглянувши різні підходи щодо оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, можна зробити висновки, що кожен із розглянутих підходів оцінки рівня фінансово-економічної безпеки має як позитивні сторони, так і недоліки. Порівняння отриманих оцінок з «міфічним» еталоном не завжди дає об'єктивну характеристику дійсного стану складових фінансово-економічної безпеки та його відповідності оптимальним значенням у конкретних умовах. Фінансова безпека підприємства повинна забезпечуватися за рахунок досягнення фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності підприємства, а також за рахунок якості формування та використання ресурсного потенціалу.

Література:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). — К.: Національний торговельно-економічний університет, 2004.— 759с.
2. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: Нац. інтереси, реал, загрози, стратегія забезпечення. Навч. посіб. Київ, нац.- К.: торг.-екон. ун-т. — К., 2006. — 307с.

3. Швиданенко Г.О. Бізнес-діагностика підприємства : навч. посібник / Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана» / Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко. – К. : КНЕУ, 2008. – 344 с.
4. Єпіфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / За заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
5. Захаров О.І., Пригунов П.Я. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: Навч. посіб. — К., 2008. — 257 с.
6. Кириченко О.А., Кім Ю.Г. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці // Актуальні проблеми економіки. — №12. — 2008. — С. 43—57.
7. Кім Ю. Г. Формування системи фінансової безпеки транспортно-експедиційного підприємства: Монографія. - К.: 2007. - 170 с.
8. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: Монографія / Кириченко О. А., Сідак В.С. та ін. — К.: Університет "Крок", 2008. — 403 с.
9. Сідак В.С., Артемов В.Ю. Забезпечення інформаційної безпеки в країнах НАТО і ЄС. — К.: Видавництво КНТ, 2007 р. — 179с.
10. Сухоруков А.І. Фінансова безпека держави: Навч. посіб. / А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 192 с.